

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Филипова І.І.

студентка,

Дніпровська академія неперервної освіти

ОСОБЛИВОСТІ УВАГИ УЧНІВ 1-4 КЛАСІВ ЯК ФАКТОР РОЗБІЖНОСТЕЙ У РІВНЯХ ЇХ НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ

Багато проблем неуспішності учнів початкової школи пов'язані з фізіолого-психологічними особливостями розвитку дітей даного віку. Зокрема увага молодших школярів характеризується мимовільним, нестійким, короткочасним характером. Першокласники і частково второкласники ще не вміють довго зосереджуватися на роботі, особливо, якщо вона не цікава і одноманітна, їх увага легко відволікається. Можливості вольового регулювання уваги, управління нею на початку молодшого шкільного віку дуже обмежені. Значно краще у дітей даного віку розвинене мимовільна увага. Все нове, несподіване, яскраве, цікаве, саме собою привертає учнів, без усяких зусиль з їхнього боку. Але будувати навчання тільки на мимовільній увазі неможливо.

В даний час в системі освіти найважливіше значення слід надавати формуванню у школярів здібностей, пов'язаних з обробкою і перетворенням інформації. Сьогодні педагоги відзначають великі проблеми, пов'язані з розвитком уваги у школярів. Практика показує, що все більше число дітей молодшого шкільного віку не здатні зосередитися на об'єкті, вони відволікаються на сторонні явища. Особливо тривожно, що такі діти надмірно рухливі і рухово розгальмовані, а значить, не можуть утримати мету діяльності і наблизитися до її результату. В цілому, молодшим школярам з проблемами організації уваги важко вивчати предметний матеріал і освоювати способи навчальної роботи. Разом з тим, у новому інформаційному просторі уроку, педагогам важко зорієнтуватися у пошуках і застосуванні адекватних прийомів розвитку уваги у молодших школярів. Проблемою розвитку уваги займалися

Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, Н.Ф. Добринін, М.М. Ланге, В.С. Мухіна, Т. Рибо, С.Л. Рубінштейн та інші психологи і педагоги. В арсеналі науки накопичено безліч загальних рекомендацій і конкретних прийомів для активного розвитку уваги дітей різного віку, велика кількість способів, що дозволяють досліджувати і проводити діагностику різних властивостей уваги. У наукових дослідженнях багаторазово показано, що увага – основа будь-якої інтелектуальної діяльності. Жоден психічний процес, будь то мислення, сприйняття, уява, пам'ять, не може діяти без уваги. Чим вище рівень розвитку уваги, тим вище ефективність навчання. Навчання в школі ставить перед дитиною молодшого шкільного віку нові завдання, несхожі з тими, які вона звикла вирішувати під час гри. Навчальні заняття, як правило, містять великий обсяг нової інформації, а процес роботи виконання на уроці вимагає довгого зосередження. Тому порушення уваги – головна причина поганої успішності дітей в освітньому закладі, особливо в молодших класах. Недоліки уваги можуть призводити до не засвоєння учнями нового матеріалу, поганого запам'ятовування, помилок при виконанні домашнього завдання і, як наслідок, поганої успішності. Увага – безсумнівно, важливий психічний процес, який є умовою успішного здійснення будь-якої діяльності дітей як зовнішньої, так і внутрішньої, а її продукт – якісне виконання. Увага характеризується різними якостями або властивостями і має функціонально складну структуру, утворену взаємозв'язками його основних властивостей. Особливий інтерес властивостями уваги приділяв радянський психолог С.Л. Рубінштейн. Він дає таке пояснення всім властивостям уваги:

Обсяг уваги – це кількість об'єктів, які людина сприймає одночасно з достатньою ясністю і виразністю.

Стійкість уваги – це тривалість утримання уваги до одного й того ж предмету або діяльності.

Інтенсивність уваги характеризується значно великою витратою нервової енергії при виконанні даного виду діяльності.

Концентрація уваги – це ступінь зосередження. Увага називається зосередженою, коли вона направлена на будь-який один об'єкт або вид діяльності і не поширюється на інші.

Розподіл уваги – це здатність людини одночасно утримувати в центрі уваги певне число об'єктів. Це можливість одночасно успішно виконувати (сполучати) два і більше різних види діяльності (або декілько дій).

Переключення уваги – це свідоме і осмислене переміщення уваги з одного об'єкта на інший або з однієї діяльності на іншу у зв'язку з постановкою нового завдання.

Коливання уваги виражаються в періодичній зміні об'єктів, на які вона звертається.

У молодшого школяра навчальна діяльність розвивається поетапно, через досвід входження в неї, як і всі попередні діяльності (ігрова, маніпуляційна, предметна). Ця діяльність спрямована на самого учня. Молодший школяр вчиться отримувати не тільки знання, а й те, як здійснювати засвоєння цих знань. Навчальна діяльність, як і будь-яка друга, має свій предмет – людину. У нашому випадку – молодшого школяра. Навчаючись способам рахунку, письма і читання «дитина змінює себе» – він опановує способи розумових і службових дій, необхідних для нього самого. Рефлектуючи, він здійснює оцінку себе нинішнього і себе колишнього. Специфіка навчальної діяльності неминує веде учнів до формування довільності, як характеристики всіх її психічних процесів. Довільність у дитини формується в результаті того, чого саме вимагає його позиція учня: слухання пояснення нового правила, рішення рівнянь, задач і т.п. Поступово він навчається робити те, що потрібно, а не те, що він хоче. Навчальна діяльність не може існувати без довірливої уваги, тому з перших же днів навчальної діяльності вчитель повинен планомірно формувати довірливу увагу у дітей, починаючи з молодших класів. Засобами розвитку уваги школярів у навчальній діяльності, на думку М.Н. Шардакова є:

- перші хвилини уроку;
- взаємозв'язок нового матеріалу з уже засвоєним;
- різноманітність вправ на закріплення вивченого матеріалу;
- зацікавленість всіх учнів в діяльності.

На думку М.М. Безруких і С.П. Єфимовой, розвиток довірливої уваги молодшого школяра, також безпосередньо впливає і на працездатність дитини. Чим вище рівень розвитку уваги, тим вище працездатність на уроці. У свою чергу працездатність прямо впливає на продуктивність уроку.

Від чого залежить успішність школяра?

Повертаючись до конкретики, розгляньмо, від чого ж залежить успішність школяра, щоб виробити конкретні прийоми боротьби з поганими оцінками.

Нерозуміння матеріалу. Напевно, кожен із нас хоча б раз чув, що хороший учитель в наші дні на вагу золота. Саме від учителя і його методу подачі матеріалу багато чого залежить, в якому обсязі засвоюється інформація в свідомості дітей. Тому якщо Ваша дитина намагається, багато займається, але предмет «не дається» – подумайте про те, щоб скористатися послугами репетитора, який підбере потрібний шлях для передачі інформації і її подальшого засвоєння.

Фактори-подразники. Найпоширеніша недуга нинішньої молоді – невміння довго концентрувати свою увагу на одному предметі. Це найчастіше призводить до того, що діти постійно на що-небудь відволікаються або просто перестають займатися. Для того, щоб уникнути подібних ситуацій, потрібно створити дитині комфортну атмосферу для роботи над уроками (провітрити кімнату, поставити хороше освітлення, зручний стілець), мінімізувати фактори, що відволікають (вимкнути комп'ютер, музику, перевести телефон у режим без звуку). Крім комфортної атмосфери, допоможе грамотна батьківська порада. Проаналізуйте разом із дитиною, чому їй не вдається взятися за уроки, що їй допоможе вирішити цю проблему, чим той чи інший урок буде для неї корисний.

Система моральних орієнтирів. Якщо дитина не хоче вчитися, тому що це «непопулярне» або «тупо», то треба задуматися, чи не потрапила вона в пастку з помилково нав'язаних ідеалів. Дитина могла потрапити в погану компанію, в якій шкала моральних цінностей не збігається із загальноприйнятою, і школа ставиться у ній на останні місця. У цій ситуації слід звернутися до шкільного психолога або завуча, розібратися в ситуації і приступати до активних дій з порятунку дитини з боргової ями.

На сучасному етапі реформування освіти одне з головних завдань – створення необхідних умов для повноцінного розвитку і самореалізації кожного громадянина України. Це можливо здійснити, розробивши нові педагогічні технології, які б передбачали особливості психічного розвитку підростаючої особистості з урахуванням її індивідуальних відмінностей. Відтак, запорукою ефективності навчальної діяльності й процесу учіння молодших школярів є результативність пізнавальної діяльності, від якої залежить цілеспрямованість розумової активності, розвиток інтелектуальної рефлексії та природжених задатків учнів тощо.

Список використаних джерел:

1. Дубровіна І.В. та ін. Психологія: Підручник для студ. середовищ. пед. навч. закладів / І.В. Дубровіна, Е.Е. Данилова, А.М. Прихожан; Під ред. І.В. Дубровіної. – 2-е вид., Стереотип. – Москва: Видавничий центр «Академія», 2003. – С. 153–155.
2. Булигіна О.М. Особливості уваги дітей молодшого шкільного віку. URL: <http://nsportal.ru/nachalnaya-shkola>.
3. Лошкарева Н.О. Особливості розвитку уваги молодшого школяра і його корекція. URL: <http://festival.1september.ru/articles/533153>.